

Michał Lewandowski

ORCID: 0009-0003-6826-8839

DOI: 10.30657/pha.35.2023.01

(Uniwersytet Rzeszowski)

e-mail: michallewandowski753@gmail.com

Moim rodzicom Marcie i Ryszardowi

Metryka Marcina Jerzego Lubomirskiego. Przyczynek do genealogii Lubomirskich

Streszczenie

Księżę Marcin Jerzy Lubomirski doczekał się już kilku książek oraz wspomnień na swój temat w różnych publikacjach. Wciąż jednak brakuje jego kompletnej biografii, która mogłaby wyczerpać temat i uniknąć błędów powielanych przez historyków podejmujących tematykę biografii księcia. Niniejszy artykuł jest próbą rozstrzygnięcia, w którym roku przyszedł na świat (1715, 1727, 1732, 1738 lub innym) w świetle zapisów znajdujących się w parafii w Cmolasie i Trzęsówce oraz prac Władysława Chomętowskiego i Kazimierza Skowrońskiego i przywołaniem wcześniejszych ustaleń w sprawie jego śmierci w Trzęsówce 14 października 1800 roku oraz pogrzebu w Cmolasie, uzupełnionych o nowe fakty. Ma także na celu wskazać błędy, które pojawiają w kontekście badań nad genealogią Lubomirskich, wyjaśnić ich pochodzenie i uzupełnić biogram księcia o inne fakty i ustalenia, szczególnie związane z ostatnimi latami jego życia.

Słowa kluczowe:

Lubomirski Jerzy Marcin, konfederacja barska, Lubomirscy herbu Drużyna, Janowiec, Cmolas.

Marcin Jerzy Lubomirski to postać budząca kontrowersje prawie tak samo dziś, jak i w XVIII wieku. Jego burzliwy żywot, spleciony z dramatycznymi wydarzeniami w upadającej Rzeczypospolitej, w połączeniu z hulawczym trybem życia, rozrzutnością i awanturniczymi poczynaniami stworzył postać, która

doczekała się zarówno pochlebnych, jak i krytycznych ocen ze strony historyków. Z całą pewnością jego bogaty i kontrowersyjny życiorys jest jednym z wyróżniających się w polskiej historiografii, stawiany czasem na równi z Samuelem Łaszczem, Mikołajem Bazyliem Potockim i Karolem Stanisławem Radziwiłłem¹. Jednak pomimo sławy i niemal legendarnego życiorysu Marcina Jerzego, wokół jego metryki narosło dużo nieścisłości oraz wciąż powielanych błędów.

Pierwszą z dwóch najważniejszych kwestii przy badaniu genealogii Lubomirskiego, a zarazem najtrudniejszą, jest ustalenie daty oraz miejsca jego narodzin. Do tej pory nie odnaleziono metryki jego chrztu, stąd trudności w precyzyjnym określeniu ram czasowych życia. Na pewno nie została ona odnotowana w *Liber Baptisatorum* parafii janowieckiej, siedzibie gałęzi rodu, z której się wywodził i gdzie spędził młodość², a gdzie na świat przyszła jego siostra, jedyna córka Antoniego Benedykta Lubomirskiego i Anny Ożarowskiej, Magdalena Agnieszka Lubomirska³. Nie można zatem stwierdzić, czy urodził się w Janowcu. Różni autorzy podają też różne daty. Władysław Chomętowski, korzystając z pamiętników Marcina Jerzego, napisał dzieło *Przygody księcia Marcina Lubomirskiego według autentycznych źródeł* (bardziej zaliczane do beletrystyki niż literatury faktu), wskazując tam, że przyszedł na świat w ostatnich latach panowania Augusta II (przed 1733 rokiem)⁴. Podobnie Kazimierz Skowroński, najwybitniejszy z kolbuszowskich regionalistów, miał w rękach rękopis pamiętnika i korzystał z niego przed II wojną światową (prawdopodobnie sporządził też liczne notatki), czego owocem była praca *Jak to pan Kolbuszowej theatrum (i z siebie) dawał i bawił Warszawę*, opublikowana dwie dekady po wojnie. Zawarł w niej informację, że datą narodzin jest ostatni rok rządów Augusta II, tj. 1732 rok⁵. Niestety, to najważniejsze źródło dla biografów księcia (dzięki Skowrońskiemu wiadomo, że zatytułowane było *Życia mojego koleje*), przechowywane u praprawnuków Lubomirskiego w pałacu w Weryni, zaginęło bezpowrotnie podczas wojennej pożogi, gdy siedzibę Tyszkiewiczów zajęli radzieccy żołnierze. Dzieła Chomętowskiego i Skowrońskiego są jedynymi śladami po treści pamiętnika, trudnymi do obiektywnej oceny wobec skromnego aparatu naukowego (u Skowrońskiego sytuacja jest znacznie lepsza). Późniejsi autorzy zmienili rok narodzin, przesuując go o sześć lat do przodu, czyli 1738. Z tychże późniejszych opracowań najważniejsze, do którego najczęściej sięgali historycy podejmujący ten temat, to biogram zamieszczony w *Polskim Słowniku Biograficz-*

¹ W. Szczygielski, *Lubomirski Jerzy Marcin [w:] Polski Słownik Biograficzny [dalej: PSB]*, t. XVIII, z. 76, red. B. Leśnodorski, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1973, s. 38.

² *Ibidem*, s. 34.

³ Archiwum Parafii pw. św. Stanisława Biskupa i Męczennika i św. Małgorzaty w Janowcu [dalej: APJ], *Liber Baptisatorum 1722-1747*, b. sygn., k. 245.

⁴ W. Chomętowski, *Przygody księcia Lubomirskiego według autentycznych źródeł*, Warszawa 1888, s. 4.

⁵ K. Skowroński, *Jak to pan Kolbuszowej theatrum (i z siebie) dawał i bawił Warszawę*, „Biuletyn Towarzystwa Opieki nad Zabytkami Przyrody i Kultury im. J. Gosłara w Kolbuszowej” 1965, nr 7, s. 36.

nym (*PSB*)⁶. Rok 1738 podaje także Waclaw Zarzycki⁷ oraz ks. Sławomir Zych⁸. Ten pierwszy wprowadza do obiegu w literaturze datę dzienną – 24 października. Także *Słownik biograficzny Teatru Polskiego* podaje tę samą datę roczną, zaznaczając jednak, że jest ona przybliżona⁹. Rok 1738 przeniknął do literatury jako oficjalnie uznana data narodzin księcia, a wyżej wymienione publikacje to tylko część miejsc, gdzie się pojawia, bowiem przewija się także w licznych opracowaniach, chociażby tych dotyczących konfederacji barskiej.

Prace Skowrońskiego i Chomętowskiego zdają się być najbardziej wiarygodne z racji dostępu do najważniejszego źródła. Wątpliwości budzi jedynie zestawienie ich sugestii co do dnia narodzin księcia z datą narodzin jego ojca. W roku 1732 Antoni Benedykt, urodzony w 1718 roku¹⁰, miał tylko 14 lat i mało prawdopodobne, aby w tym wieku spłodził syna (*PSB* podaje, że ożenił się dopiero w 1737 roku)¹¹. Późniejsze opracowania promujące rok 1738 też nie pozostawiły informacji, na jakich źródłach opierają swoje ustalenia. Wydaje się, że Waclaw Szczygielski podawał jedynie przybliżoną datę. W *PSB* wymienia dzienną datę śmierci księcia (*nota bene* złą), ale milczy na temat miejsca i dokładnej daty urodzin. Najprawdopodobniej odtwarzał ją na podstawie jakichś innych informacji zawartych w źródłach, na których opierał się, pisząc biogram księcia – taką samą drogą podążył zapewne autor hasła w *Słowniku biograficznym Teatru Polskiego*. Niewykluczone, że propozycja Szczygielskiego jest błędna. W *PSB* nie brak różnych błędów, które do tej pory nie doczekały się sprostowania. Pojawiają się one już na poziomie samej rodziny Marcina Jerzego: biogram Antoniego Benedykta opatrzony jest jedynie datą śmierci i brakuje daty narodzin – 4 czerwca 1718 roku¹², data i miejsce śmierci Marcina Jerzego są błędne (o czym później), a także data narodzin Magdaleny Agnieszki Lubomirskiej, siostry księcia, jest błędna – *PSB* podaje 1739 rok¹³, podczas gdy powinien być 1737¹⁴. Praca Zarzyckiego jest jeszcze bardziej wątpliwa. Pomimo zapewnień autora we wstępie, jest jej daleko

⁶ W. Szczygielski, *Lubomirski Jerzy Marcin...*, s. 34-38. Autor zostawił bardzo obfity biogram księcia, który jednak nie jest wolny od błędów.

⁷ W. Zarzycki, *Książe Marcin Lubomirski 1738–1811. Relacje o jego życiu i burzliwych przygodach w różnych krajach Europy*, Warszawa 1998, s. 17.

⁸ S. Zych, *Na ojczystej i obcej ziemi. Książe Marcin Jerzy Lubomirski (1738–1800)*, Rzeszów–Kolbuszowa 2020, s. 25.

⁹ Zob. Jerzy Lubomirski [w:] *Słownik biograficzny Teatru Polskiego 1765–1965*, red. Z. Raszewski, <https://encyklopediateatru.pl/osoby/78243/> [dostęp: 29.07.2023].

¹⁰ Archiwum Parafii pw. św. Jana Chrzciciela w Radomiu [dalej: APR], *Liber Baptisatorum 1691–1726*, b. sygn., k. 225–227.

¹¹ H. Dymnicka, *Lubomirski Antoni Benedykt Konstancy* [w:] *PSB*, t. XVIII, z. 76, red. B. Leśnodorski, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1973, s. 5. Data budzi wątpliwości, bowiem w takim wypadku Magdalena Agnieszka byłaby córką nieślubną (jej metryka nie odnotowuje tego faktu). Jeżeli autorka ustalała datę małżeństwa na podstawie innych metryk i danych biograficznych, może być obciążona błędem.

¹² APR, *Liber Baptisatorum 1691–1726*, b. sygn., k. 225.

¹³ M. Czeppe, *Sapieżyna z Lubomirskich Magdalena Agnieszka* [w:] *PSB*, t. XXXV, red. H. Markiewicz, Warszawa–Kraków 1994, s. 170.

¹⁴ APJ, *Liber Baptisatorum 1722–1747*, b. sygn., k. 245. Podano jedynie datę chrztu dziecka: 22 stycznia 1737 r.

do tego, by spełniać kryteria naukowej biografii, a znacznie bliżej do powieści historycznej. Promowana przez niego data dzienna jest zupełnie nieznanego pochodzenia.

Innego punktu zaczepienia można szukać w metrykach Marcina Jerzego Lubomirskiego, które są bardzo często pomijane i wciąż jeszcze przebijają się do obiegu naukowego, zachowane w parafiach w Cmolasie i Trzęsówce. Parafia w Cmolasie dysponuje metryką śmierci księcia z roku 1800, w której zapisano, że zmarły przeżył 73 lata¹⁵, co sugeruje rok 1727 jako datę wyjściową (ewentualnie 1726, jeśli przyjąć, że w chwili śmierci rocznikowo miał już 74 lata). Data jest wyjątkowo precyzyjna w porównaniu do innych metryk w teże księdze – zazwyczaj zapisywano rok pobieżnie, niedokładnie, nie sprawdzano stanu faktycznego z *Liber Baptisatorum*, np. na samej karcie nr 57, spośród 14 znajdujących się tam metryk, wiek aż 12 osób jest zapisany jako 40, 50, 60, 70 lub 80 lat¹⁶. Albo kapłan niezbyt interesował się wiekiem zmarłych, albo sami ludzie, permanentnie, nie wiedzieli, ile dokładnie mają lat. Wiek księcia podany w metryce jest błędny, na co wskazuje fakt, że w 1727 roku jego ojciec miał zaledwie 9 lat, zatem nie mógł wówczas spłodzić syna. Należy także zauważyć, że pomimo dostępu zarówno do metryki śmierci, jak i pamiętnika, Kazimierz Skowroński podał jako rok narodzin 1732, a na końcu swojej pracy pisze już o śmierci księcia w wieku 73 lat¹⁷. Najpewniej było to przeoczenie, brak szczegółowej i krytycznej analizy źródła.

Z kolei jeszcze bardziej kłopotliwa jest metryka znajdująca się w *Liber Copulatorum* parafii w Trzęsówce. Zarówno historycy, jak i współcześni księciu nie wiedzieli, co działo się z nim po wycofaniu z życia publicznego i utracie majątku. W kontekście wyżej wymienionej metryki białe plamy tego okresu mogą zostać uzupełnione o nowe fakty. Odnalazł ją po II wojnie światowej Stanisław Wąsowicz, dyrektor szkoły w Trzęsówce, i starał się upowszechnić w środowisku kolbuszowskich historyków. Dowiedzieć się z niej można, że Marcin Jerzy 17 września 1789 roku w Trzęsówce wziął ślub z frankistką Teklą Łabęcką-Wojciechowską¹⁸. Na ponowne wstąpienie w związek małżeński zezwolił księciu – rozwodnikowi i jego wybrance (też rozwódce) indult biskupa tarnowskiego Floriana Amada Jankowskiego, a małżeństwo pobłogosławił ks. Brunon Uleniecki – proboszcz trzęsowski¹⁹. Świadcami tego wydarzenia byli Andrzej Kuczkowski i Adam Strzegocki²⁰, dziedzice odpowiednio Trzęsówki i Cmolasu. Metryka dostarcza też informacji na temat wieku małżonków: Lubomirski – 74 lata, Łabęcka-Wojciechowska – 32 lata. W świetle tego źródła rokiem urodzenia księcia byłyby 1715 (ewentualnie 1714, jeśli przyjąć, że rocznikowo miał już wtedy 75 lat), co jest jeszcze bardziej wątpliwe, bo w takim wypadku Marcin Jerzy urodziłby się na 3 lata przed przyjściem na świat własnego ojca.

Jest więc pewne, że obie wartości – zarówno wiek podany w *Liber Mortuorum*, jak i w *Liber Copulatorum* – są błędne, chociaż są to źródła, których autorzy mieli

¹⁵ Archiwum Parafii w Cmolasie [dalej: APC], *Liber Mortuorum pro Cmolab ab 1786–1831*, b. sygn., k. 59.

¹⁶ *Ibidem*, k. 57.

¹⁷ K. Skowroński, *Jak to pan Kolbuszowej...*, s. 56.

¹⁸ Archiwum Parafii w Trzęsówce, *Liber Copulatorum Trzęsówka 1784–1848*, b. sygn., k. 9.

¹⁹ W. Mroccka, S. Zych, *Zarys dziejów parafii Trzęsówka*, Kolbuszowa 2004, s. 21.

²⁰ Ks. Sławomir Zych podaje błędnie, że dziedzicem Cmolasu był Adam Stein (błąd przy odczytaniu nazwiska) – zob. *idem*, *Na ojczystej...*, s. 126.

bezpośredni kontakt z Lubomirskim. Wydaje się, że sam książę nie bardzo wiedział, kiedy się urodził. Jednak te dwie metryki wskazują na to, że próbował on (lub osoby spisujące dane) ustalić swój wiek, odliczając od jakiegoś konkretnego wydarzenia. Daty wskazane przez Chomętowskiego i Skowrońskiego także nie są przekonujące. Również i ta wskazana przez Szczygielskiego budzi wątpliwości wobec braku umowienia w źródłach i licznych błędów spotykanych na kartach *PSB* – dopóki nie zostanie ustalone, na czym oparł swoje twierdzenie, należałoby zachować tu dystans. To samo dotyczy książki Zarzyckiego. Można także próbować analizować konkretne momenty z młodości księcia i starać się szukać punktu zaczepienia, jednak i w tym przypadku trudno o przełom. Chomętowski pisze: „[...] skoro zaś zaczął Marcin rok trzynasty życia, odesłał go ojciec do konwiktu ks. Konarskiego, w którym razem z guwernerem przebył lat trzy [...]”²¹. Idąc za narracją Chomętowskiego, powinno było to nastąpić w latach 1745/46–1748/49. Z kolei w *PSB* jako lata pobytu Lubomirskiego w *Collegium Nobilium* podany jest przedział 1749–1751²². Jeśli odliczać od 1738 roku, to pobyt tam przypadłby na lata 1751–1754, co nie współgra z jego dalszą edukacją w świetle *PSB*²³. Jednak najbardziej zdumiewający jest fakt, że szreniawita nigdy nie był uczniem konwiktu ks. Konarskiego²⁴. Na temat rzekomej edukacji u Pijarów milczy Skowroński. Sam pobyt księcia w *Collegium Nobilium* – obejmujący tylko 3 lata – nie współgra z 6-letnim planem nauczania²⁵, a list, który wysłał z Pragi 16 czerwca 1751 roku²⁶, pokrywa się z terminami egzaminów²⁷.

Zdaniem Kazimierza Skowrońskiego, młody książę wrócił ze swoich wojaży po Europie około roku 1755 na progu wieku dojrzałego²⁸ (czyli data narodzin wypadłaby ok. 1737 roku, jednak wtedy na świat przyszła jego siostra), co kłóci się z wcześniejszymi ustaleniami tegoż autora, bo wówczas książę byłby 23-letnim młodzieńcem, który dawno przekroczył próg dorosłości. Gdyby jednak za rok wyjściowy domniemanej edukacji uznać lata podane w *Słowniku biograficznym Teatru Polskiego* – czyli 1749–1751 – i odjąć 13 lat (wiek, w którym – zdaniem Chomętowskiego – książę podjął edukację), to uzyskamy rok zbliżony do 1736. Jeśli więc odrzucić datę 1738, to proponowałbym przesunąć moment narodzin Lubomirskiego o ok. 2 lata do tyłu. Zaryzykowałbym nawet stwierdzenie, że książę mógłby być w takim przypadku dzieckiem z nieprawego łoża, co tłumaczy po części brak jego metryki (chęć ukrycia tego faktu). Za przyjęciem daty ok. 1736 roku przemawia też wiek, jaki podał

²¹ W. Chomętowski, *Przygody księcia...*, s. 10.

²² W. Szczygielski, *Lubomirski Jerzy Marcin...*, s. 34.

²³ Według Szczygielskiego, po edukacji w *Collegium Nobilium* miał Lubomirski kształcić się do 1753 r. w Lunéville, a następnie już w styczniu 1754 r. przebywać w Pradze. *Ibidem*, s. 35.

²⁴ W wykazie uczniów nie ma nigdzie o nim informacji (być może Chomętowski, analizując nieistniejące dziś źródła, pomylił *Collegium Nobilium* z innym kolegium pijarskim bądź jezuickim). Por. R. Mączyński, *Teatr pijarskiego konwiktu Collegium Nobilium w Warszawie*, „Pamiętnik Teatralny” 1988, R. XXXVII, z. 3–4, s. 335, przyp. 198.

²⁵ F. Łagowski, *Collegium Nobilium Stanisława Konarskiego*, Warszawa 1888, s. 13–16.

²⁶ Archiwum Główne Akt Dawnych, Archiwum Warszawskie Radziwiłłów, sygn. 8657, Lubomirski Jerzy Marcin, k. 1–3.

²⁷ F. Łagowski, *Collegium Nobilium...*, s. 61–63.

²⁸ K. Skowroński, *Jak to pan Kolbuszowej...*, s. 37.

przy okazji małżeństwa i jaki odnotowano w *Liber Mortuorum* – odpowiednio 74 lata i 73 lata (tutaj można założyć, że rocznikowo miał już 74 lata) – bowiem odliczając od 1736 roku, książę zmarł w wieku 64 lat, czyli jego wiek pomyłono o okrągłe 10 lat – ta sama cyfra jedności sugeruje, że szukano daty jego narodzin w roku, którego ostatnią cyfrą było 6.

Nieco mniej problematyczna jest data i miejsce śmierci księcia. Do niedawna większość autorów zajmujących się Lubomirskim błędnie podawała, że zmarł on w Przecławiu 27 maja 1811 roku²⁹. Chomętowski dobrze diagnozował śmierć awanturnika, lokalizując ją w którymś z folwarków jego dawnych dóbr kolbuszowskich³⁰. Jednak pierwszym, który dotarł do niezbitych dowodów, był Kazimierz Skowroński³¹ – na długo przed *PSB* i innymi opracowaniami. Niestety, jego ustalenia przez wiele dekad nie przebijały się do literatury naukowej. Zmienić to postanowił w ostatnich latach ks. Sławomir Zych³², czego efektem jest chociażby poprawna datacja w najnowszej monografii Kolbuszowej³³. Trudno dociec, dlaczego pomyłono Przecław z Cmolasem, ale już bardziej zrozumiała jest przyczyna błędu w dacie, która idealnie pokrywa się ze śmiercią Franciszki Łucji z Lubomirskich Tyszkiewiczowej, córki księcia. Została ona zastrzelona przypadkowo przez własnego syna³⁴ i najwyraźniej historycy feralny dzień tego głośnego wydarzenia omyłkowo połączyli z datą śmierci Marcina Jerzego.

Po ślubie z Teklą Łabędzką Lubomirski jeszcze wyjeżdżał za granicę, aż osiadł na stałe w trzęsowskim dworze, przyjęty przez swojego przyjaciela, Andrzeja Kuczowskiego³⁵. Tam dożył ostatnich lat w ubóstwie, na obcym utrzymaniu i zmarł 14 października 1800 roku – jak zanotowano – śmiercią zwyczajną, opatrzony ostatnimi sakramentami³⁶. Skowrońskiemu udało się wynotować niezwykle cenną ciekawostkę biograficzną z dokumentów pozostawionych przez Lubomirskiego, które zaginęły podczas II wojny światowej. Według niego, książę zdążył spisać swój testament i zażyczył sobie być pochowanym w krypcie grobowej u progu kruchty, pod ołtarzem kościoła parafialnego w Cmolasie, aby – jak pisał – „deptali po mnie byli poddani za winy żywota”³⁷. Kościół, który stał tam niegdyś, znajduje się dziś w Porębach Dymarskich, a obecny kościółek szpitalny pw. Przemienienia Pańskiego nie dorównuje rozmiarami dawnej świątyni parafialnej, toteż szczątki księcia spoczywają już nie pod ołtarzem ani u progu kruchty, ale w osłoniętej daszkiem krypcie za prezbiterium kościołka.

²⁹ Np.: W. Szczygielski, *Lubomirski Jerzy Marcin...*, s. 38; W. Zarzycki, *Książę Marcin Lubomirski...*, s. 207.

³⁰ W. Chomętowski, *Przygody księcia...*, s. 314.

³¹ K. Skowroński, *Jak to pan Kolbuszowej...*, s. 56.

³² S. Zych, *Na ojczystej...*, s. 7.

³³ B. Lorens, *Dzieje społeczno-gospodarcze Kolbuszowej do 1772 roku* [w:] *Dzieje Kolbuszowej*, t. 1, red. S. Zych, Kolbuszowa 2022, s. 187.

³⁴ H. Dudzińska, *Wincenty hr. Tyszkiewicz z Kolbuszowej – bojownik o wolność Polski, współorganizator partyzantki pułkownika Józefa Zaliwskiego*, „Rocznik Kolbuszowski” 1986, nr 1, s. 56-57.

³⁵ H. Dudzińska, *Z przeszłości Trzęsówki. Wspomnienie o Róży Celinie Otowskiej i doktorze Zygmuncie Nowakowskim*, Kolbuszowa 2001, s. 22.

³⁶ APC, *Liber Mortuorum pro Cmolas ab 1786–1831*, b. sygn., k. 59.

³⁷ K. Skowroński, *Jak to pan Kolbuszowej...*, s. 56.

Uroczystościom pogrzebowym księcia Lubomirskiego przewodniczył ks. Tomasz Spychajewski, proboszcz i dziekan mielecki. Obecny był także ówczesny proboszcz cmolaski Mikołaj Studziński, na co wskazuje fakt, że metryka była pisana jego ręką, a jeszcze dzień wcześniej odprawiał on pogrzeb jednej z parafianek³⁸. Najwyraźniej książę cieszył się dobrą opinią i przyjaźnią ze strony lokalnych dostojników i szlachciców. Sam wybór miejsca nie był przypadkowy. Cmolas znajdował się w granicach jego dóbr, zanim sprzedał go, wraz z funkcją kolatora tamtejszego kościoła, Antoniemu Strzegockiemu³⁹. Utrzymywał także przyjacielskie stosunki z jego synem Adamem, który zgodził się być świadkiem jego ślubu w Trzęsówce. Dziedzic Cmolasa zatem nie czynił księciu przeszkód i zezwolił na pogrzeb pod posadzką cmolaskiego kościoła.

Zaprezentowane wyżej fakty, poszerzające dotychczasową wiedzę na temat księcia Marcina Jerzego Lubomirskiego to niewielki fragment z obszaru badań nad bogatym życiorysem tej ciekawej postaci. Narosłe nieścisłości muszą być stale delementowane w związku z legendami, które przyłgnęły do jego osoby, co niewątpliwie utrudnia nie tylko dwuznaczna opinia wśród jemu współczesnych, ale też braki w materiale źródłowym, jaki pozostawił. Niniejszy artykuł, zgodnie z tytułem, jest zaledwie przyczynkiem. Książę Lubomirski, jak i cała jego rodzina, może stać się tematem znacznie szerszych badań, których efektem byłaby monografia rodzinna lub wcale nowatorska, kompletna i okazałych rozmiarów biografia, lepiej wykorzystująca i omawiająca dostępny materiał źródłowy.

Z tego miejsca kieruję moją serdeczną wdzięczność w stronę ks. Krzysztofa Szczęcha, proboszcza parafii w Trzęsówce, oraz Michała Szczepanka – za pomoc w odnalezieniu i udostępnieniu metryki księcia. Serdeczne podziękowania kieruję także do ks. Marka Kędziora – proboszcza parafii w Cmolasie za wielką życzliwość, zaufanie i wgląd do archiwum parafialnego.

Bibliografia

Źródła rękopiśmienne

Archiwum Główne Akt Dawnych

Archiwum Warszawskie Radziwiłłów, sygn. 8657, Lubomirski Jerzy Marcin.

Archiwum Parafii pw. św. Jana Chrzciciela w Radomiu (APR)

Liber Baptisatorum 1691–1726, b. sygn.

Archiwum Parafii pw. św. Stanisława Biskupa i Męczennika i św. Małgorzaty w Janowcu (APJ)

Liber Baptisatorum 1722–1747, b. sygn.

Archiwum Parafii w Cmolasie (APC)

Liber Mortuorum pro Cmolas ab 1786–1831, b. sygn.

Archiwum Parafii w Trzęsówce

Liber Copulatorum Trzęsówka 1784–1848, b. sygn.

³⁸ APC, *Liber Mortuorum pro Cmolas ab 1786–1831*, b. sygn., k. 59.

³⁹ K. Szkaradek, S. Zych, *Z dziejów parafii i sanktuarium w Cmolasie*, Cmolas 2004, s. 19.

Opracowania

Chomętowski W., *Przygody księcia Lubomirskiego według autentycznych źródeł*, Warszawa 1888.

Czeppe M., *Sapieżyna z Lubomirskich Magdalena Agnieszka* [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, t. XXXV, red. H. Markiewicz, Warszawa–Kraków 1994.

Dudzińska H., *Wincenty hr. Tyszkiewicz z Kolbuszowej – bojownik o wolność Polski, współorganizator partyzantki pułkownika Józefa Zaliwskiego*, „Rocznik Kolbuszowski” 1986, nr 1.

Dudzińska H., *Z przeszłości Trzęsówki. Wspomnienie o Róży Celinie Otowskiej i doktorze Zygmuncie Nowakowskim*, Kolbuszowa 2001.

Dymnicka H., *Lubomirski Antoni Benedykt Konstanty* [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, t. XVIII, z. 76, red. B. Leśnodorski, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1973.

Lorens B., *Dzieje społeczno-gospodarcze Kolbuszowej do 1772 roku* [w:] *Dzieje Kolbuszowej*, t. 1, red. S. Zych, Kolbuszowa 2022.

Łagowski F., *Collegium Nobilium Stanisława Konarskiego*, Warszawa 1888.

Mączyński R., *Teatr pijarskiego konwiktu Collegium Nobilium w Warszawie*, „Pamiętnik Teatralny”, R. XXXVII, z. 3–4, Warszawa 1988.

Mrocza W., Zych S., *Zarys dziejów parafii Trzęsówka*, Kolbuszowa 2004.

Skowroński K., *Jak to pan Kolbuszowej theatrum (i z siebie) dawał i bawił Warszawę*, „Biuletyn Towarzystwa Opieki nad Zabytkami Przyrody i Kultury im. J. Gosłara w Kolbuszowej”, nr 7, Kolbuszowa 1965.

Szczygielski W., *Lubomirski Jerzy Marcin* [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, t. XVIII, z. 76, red. B. Leśnodorski, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1973.

Szkaradek K., Zych S., *Z dziejów parafii i sanktuarium w Cmolasie*, Cmolas 2004.

Zarzycki W., *Książę Marcin Lubomirski 1738–1811. Relacje o jego życiu i burzliwych przygodach w różnych krajach Europy*, Warszawa 1998.

Zych S., *Na ojczystej i obcej ziemi. Książę Marcin Jerzy Lubomirski (1738–1800)*, Rzeszów–Kolbuszowa 2020.

Netografia

Jerzy Lubomirski [w:] *Słownik biograficzny Teatru Polskiego 1765–1965*, red. Z. Raszewski, <https://encyklopediateatru.pl/osoby/78243/>– [dostęp: 29.07.2023].

Abstract**Birth Certificate of Jerzy Lubomirski. A Contribution to
Lubomirski Family Genealogy**

Prince Marcin Jerzy Lubomirski's personage has already been discussed in several books and memoirs. However, there is no complete biography that could cover the entirety of the prince's life and avoid the repeated mistakes of the previous historians. This article attempts to make a final decision and ascertain when the prince was truly born (1715, 1727, 1732, 1738, or other) in light of the documents present in the parish in Cmolas and Trzesowka, as well as works by W. Chometowski and K. Skowronski. The old assumptions about the prince's death in Trzesowka on 14 October 1800 and the funeral in Cmolas are supplemented with new facts. Finally, the article points out the mistakes that occurred during research of the Lubomirski family genealogy, explains the reasons for them and provides new information, facts and determinations, especially about the later years of Lubomirski's life.

Keywords:

Lubomirski Jerzy Marcin, Bar Confederation, Druzyna Coat of Arms, Janowiec, Cmolas